

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Prawne i kryminologiczne aspekty wykonywania zawodu komornika sądowego

mgr Urszuli Gęślickiej

Przedmiotem rozprawy doktorskiej są prawne i kryminologiczne aspekty wykonywania zawodu komornika sądowego. Główny motywem determinującym do zmięczenia się ze wskazaną problematyką jest charakter wykonywanej pracy zawodowej oraz zainteresowania autorki. Niniejsza praca jest wypadkową ponad pięcioletniej obserwacji wykonywania zawodu komornika sądowego oraz praktyki prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

Zagadnienie prawnokarnej ochrony i odpowiedzialności komornika sądowego nie było dotychczas analizowane przez przedstawicieli nauki jak również przez praktyków, dlatego też w ocenie autorki niniejsza rozprawa może stanowić punkt wyjścia do dalszych badań jak również okazać się przydatna dla osób wykonujących zawód komornika sądowego oraz osób przygotowujących się do jego wykonywania. Konsekwencją braku wcześniejszych badań oraz opracowań prezentowanego tematu jest ograniczone źródło doktryny, w związku z tym w pracy wykorzystano również dorobek judykatury.

Ogólnym problemem badawczym niniejszej rozprawy doktorskiej jest problem przestępczości wśród komorników sądowych i dłużników. Aby zweryfikować problem ogólny, należało ukształtować hipotezy szczegółowe, których celem było zbadanie i uporządkowanie faktów oscylujących wokół głównego problemu. Dla celów przeprowadzonych badań sformułowano następujące hipotezy:

- 1) Komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym w świetle przepisów prawa karnego
- 2) Zawód komornika sądowego należy do zawodów niebezpiecznych i podlega ochronie prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych
- 3) Zawód komornika sądowego należy do zawodów zaufania publicznego
- 4) Komornik sądowy ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą, dyscyplinarną oraz odpowiedzialność karną

Problematykę niniejszej pracy ujęto w siedmiu rozdziałach. W pierwszym rozdziale przedstawiono wykorzystane w pracy metody badań właściwe dla nauk prawnych i kryminologii. Badania prowadzone w ramach prac nad dysertacją były realizowane na dwóch płaszczyznach: teoretycznej oraz empirycznej. Celem prac na płaszczyźnie teoretycznej było dokonanie analizy instytucji komornika sądowego w świetle polskich regulacji prawnych, orzecznictwa a także stanowiska przedstawicieli doktryny. Celem badań empirycznych była weryfikacja hipotez ustalonych na płaszczyźnie teoretycznej oraz ukształtowanie dalej idących twierdzeń.

Aby zweryfikować postawione na wstępie hipotezy posłużono się różnorodnymi metodami badawczymi. W pracy zastosowano zarówno metody ilościowe jak i jakościowe. Pierwszą metodą badawczą zastosowaną w pracy była metoda historyczno – porównawcza. W jej zakresie dokonano przedstawienia i omówienia rysu historycznego zmian jakim uległa na przestrzeni dziejów objęta niniejszą pracą instytucja prawna.

Z kolei za pomocą metody formalno – dogmatycznej dokonano interpretacji głównych regulacji prawnych dotyczących instytucji komornika sądowego. Przedstawiono również wybrane orzeczenia Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego oraz sądów powszechnych w obowiązującym stanie prawnym a także poglądy przedstawicieli różnych dziedzin nauk. Metoda ta pozwoliła odpowiedzieć m.in. na pytanie czy komornik sądowy należy do funkcjonariuszy publicznych a także nakreśliła jaką ochroną i odpowiedzialnością objęci są komornicy sądowi.

Aby zweryfikować skalę stwierdzonych nieprawidłowości w pracy komorników sądowych posłużono się danymi statystycznymi udostępnionymi przez Krajową Radę Komorniczą w Warszawie w zakresie prowadzonych postępowań dyscyplinarnych przez komisję dyscyplinarną. Przedstawione dane statystyczne obejmują okres od 2010 r. do 13 listopada 2015 r., a więc okres niespełna pięciu lat, w którym to czasie utworzono wiele nowych kancelarii komorniczych oraz odnotowano szeroki rozwój kancelarii już istniejących.

Starano się również zbadać ilość postępowań karnych wszczynanych przeciwko komornikom sądowym, jednak próba ta zakończyła się niepowodzeniem, gdyż prowadzone statystyki sądowe stwierdzają jedynie ilość postępowań karnych prowadzonych ogółem przeciwko funkcjonariuszom publicznym, brak jest natomiast podziału na poszczególne zawody w tym na zawód komornika sądowego. W celu ustalenia liczby skazanych komorników zwrócono się również z zapytaniem do Krajowej Rady Komorniczej oraz Ministerstwa Sprawiedliwości, jednak również w powyższych instytucjach nie są powadzone wskazane wyżej statystyki.

Z informacji przekazanych przez Krajową Radę Komorniczą udało się ustalić, iż prawomocny wyrok skazujący komornika sądowego zapadł w Sądzie Rejonowym w Nidzicy. W związku z powyższym dokonano analizy akt powyższej sprawy. Akta sprawy II K 98/12 zostały udostępnione przez prezesa Sądu Okręgowego w Suwałkach. Sprawa karna dotyczyła komornika sądowego skazanego prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k. Analiza wskazanego studium przypadku miała na celu zweryfikowanie tezy dotyczącej odpowiedzialności karnej komorników sądowych.

Kolejną metodą badawczą zaprezentowaną w niniejszej pracy są badania ankietowe. Badania ankietowe zostały przeprowadzone na grupie komorników sądowych, asesorów komorniczych oraz aplikantów komorniczych II roku aplikacji. Badania ankietowe przede wszystkim miały na celu odpowiedzieć na postawione we wstępie pracy pytania czy zawód

komornika sądowego jest zawodem niebezpiecznym w ocenie osób wykonujących tę profesję oraz czy komornicy sądowi, asesorzy oraz aplikanci komorniczy czują zagrożenie ze strony dłużników podczas wykonywania czynności służbowych.

Powyższe badania zostały uzupełnione o jeszcze jedną metodę jaką jest wywiad. Do tego celu posłużono się kwestionariuszem wywiadu, czyli opracowanym zbiorem pytań. Wywiad przeprowadzono z Wiceprezesem Krajowej Rady Komorniczej – Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Bielsku Białej dr. Rafałem Łyszczkiem. Zastosowana metoda pozwoliła na konfrontację wcześniejszych wyników badań a także uzyskanie informacji pogłębionych, uwzględniających indywidualne oceny i opinie.

W rozdziale drugim przedstawiono rys historyczny instytucji komornika sądowego w Polsce. Począwszy od średniowiecza do czasów dzisiejszych. Przedstawiono w jaki sposób kształtował się zawód komornika sądowego na przestrzeni lat, zaprezentowano jego znaczenie i funkcje społeczne jakie wówczas spełniało wykonywanie tego zawodu.

W trzecim rozdziale zawarto analizę instytucji komornika sądowego w oparciu o aktualnie obowiązującą ustawę o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997 r. Rozdział ten miał na celu w szczególności zbadanie czy rozważania w doktrynie poddające w wątpliwość status komornika sądowego jako funkcjonariusza publicznego w świetle obowiązujących przepisów prawnych są zasadne. W związku z powyższym dokonano analizy kompetencji i obowiązków komornika sądowego mających charakter publicznoprawny powierzonych mu przez ustawę o komornikach sądowych i egzekucji oraz kodeksu postępowania cywilnego. Z uwagi na fakt, iż komornik prowadzi działalność zawodową na własny rachunek w doktrynie prezentowane są liczne poglądy, nie podzielające tezy, iż komornika sądowego należy uznać za funkcjonariusza publicznego.

Wychodząc naprzeciw tym argumentom w dalszej części pracy skupiono się wokół zagadnienia nadzoru sprawowanego nad komornikiem sądowym, co stanowiło kolejną przesłankę do stwierdzenia, iż nie jest to typowy wolny zawód. Kończącą część rozdziału trzeciego stanowią rozważania na temat tego, czy zawód komornika należy uznać za zawód zaufania publicznego. Wnioski wyprowadzone z powyższego rozdziału pozwoliły ukształtować dalsze części niniejszej pracy.

W rozdziale czwartym dokonano charakterystyki wybranych typów przestępstw na które najczęściej narażony jest komornik sądowy z uwagi na wykonywany zawód. Powyższą ochroną został objęty komornik sądowy jako funkcjonariusz publiczny przed naruszeniem nietykalności cielesnej (art. 222 k.k.), czynną napaścią (art. 223 k.k.), wywieraniem wpływu na czynności urzędowe i zmuszaniem do przedsięwzięcia lub zaniechania prawnej czynności (art. 224 k.k.) oraz przed znieważeniem (art. 226 k.k.). Problematyka zawarta w tym rozdziale dotyczy karnoprawnej

ochrony komornika sądowego jako funkcjonariusza publicznego. W tej części pracy wykorzystano w szczególności dorobek wypracowany przez doktrynę prawa karnego.

W rozdziale piątym i szóstym została zawarta materia dotycząca odpowiedzialności komornika sądowego. Rozdział piąty oparto w szczególności na regulacjach prawa cywilnego, aby w pełni przedstawić odpowiedzialność jaką ponosi komornik sądowy za niezgodne z prawem wykonywanie zawodu. Rozdział szósty poświęcony został odpowiedzialności ponoszonej przez komorników sądowych wyłącznie na gruncie prawa karnego. Scharakteryzowano w nim przestępstwa zaliczane do grupy przestępstw indywidualnych oraz wybrane przestępstwa powszechne. Zaostrzona odpowiedzialność karna przewidziana jest w stosunku do komornika działającego w tym charakterze w razie popełnienia przestępstwa przyjęcia w związku z pełnioną funkcją korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy (art. 228 k.k.), płatnej protekcji (art. 230 k.k.), działania na szkodę interesu publicznego lub prywatnego przez przekroczenie uprawnień lub niedopełnienia obowiązków (art. 231 k.k.), wymuszania przemocą lub groźbą bezprawną określonych zeznań, wyjaśnień, informacji, oświadczenia (art. 246 k.k.), ujawnienia osobie nieuprawnionej informacji uzyskanej w związku z wykonywaniem czynności służbowych, który to czyn mógłby narazić na szkodę prawnie chroniony interes (art. 266 § 2 k.k.) oraz poświadczenia nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne (art. 271 k.k.).

W rozdziale siódmym dysertacji opisano wyniki badań empirycznych. Paragraf pierwszy poświęcono analizie danych statystycznych udostępnionych przez Krajową Radę Komorniczą dotyczących postępowań dyscyplinarnych wszczynanych przeciwko komornikom sądowym. W paragrafie drugim dokonano analizy akt sprawy karnej dotyczącej skazanego komornika sądowego za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k. Natomiast w paragrafie trzecim przeprowadzono analizę wyników badań ankietowych. W ostatniej części powyższego rozdziału zawarto wywiad przeprowadzony z Wiceprezesem Krajowej Rady Komorniczej w Warszawie.

Niniejszą pracę zwięźcza podsumowanie, które stanowi zestawienie głównych uwag oraz zawartych w jej treści ocen, dających podstawę do weryfikacji głównego problemu badawczego a także postawionych we wstępie pracy hipotez badawczych. We wnioskach końcowych zawarte zostały również propozycje zmian regulacji prawnych, które zdaniem autorki mogą przyczynić się do zmniejszenia przestępczości zarówno wśród dłużników jak i samych komorników sądowych oraz asesorów komorniczych.

Mrszula Goslicka